

МИХАИЛ ПУХОВ

КАРТИННА ГАЛЕРИЯ

Превод от руски: Елка Хаджиева, 1972

chitanka.info

Небето беше пусто. Лега не беше изминала дори една четвърт от дневния си маршрут и тънкият сърп на Бетън сега заемаше нейното законно място в зенита. Бледият сърп на естествения спътник на Бета много щеше да прилича на облаче, ако очертанията му не бяха толкова открояващи се. Както винаги, на небето нямаше истински облаци и нищо не се появяваше, въпреки че отдавна бяха изтекли всички срокове. На такива лоши знамения трябва да се вярва — дори древните хора са узнавали разположението на боговете по разположението на звездите и другите небесни явления.

Отделен въпрос е, че няма смисъл да зяпаш към небето. Еволюцията е надарила човека с прекрасно зрение, но и слухът му е достатъчно добър. А когато пристигне „Сокол“ — да приемем за аксиома, че той все пак ще пристигне, — грохотът ще бъде такъв, че дори камъните от върха на Картинната галерия ще чуят и като се поколебаят малко, няма да издържат и ще се затъркалят насам, надолу.

Павлов премести погледа си към грапавия гранит на скалата и тъкмо навреме, защото тушовката, която вече почти цяло денонощие след снощната си вечеря висеше над корниза, започна да прави нов капан.

Известно време Павлов следеше как тушовката, премествайки внимателно косматите си лапи, снове по избрания участък на скалата, като тук-там оставя след себе си петна черна смола, мирисът на която привличаше тукашните животинки към тяхната гибел. Разбира се, с невъоръжено око Павлов не можеше да различи нито косматите крака, нито черните блестящи капки — помагаше му въображението. Виж, след час, когато точките ще се слеят в линии, а линиите — в силует, внимателно с бинокъла ще разгледа творбата на тушовката и ще направи снимки, ако творбата е наистина нещо оригинално. Безсмислено е да се гадае какво ще бъде телевизионното изображение по първите редове, защото те са хиляди.

Гладката триъгълна стена на Картинната галерия се губеше високо в безкислородното небе на Бета. Почти цялата беше покрита със старателно направени рисунки, които единствено я отличаваха от другите скали, стърчащи в безпорядък из причудливата гора. Тушовките не могат да се похвалят с общителност и обикновено не се доближават една до друга на повече от километър. Чудно как мъжките екземпляри намират женските в брачния период? Обаче никой никога

не е виждал тушовката да напуска обитаваната от нея скала и да се отправя в опасно пътешествие през отмъстителната гора.

А сега от гората, която приличаше на склад за бодлив тел, се появи Сибирин. Приблужи се мълчаливо и спря до Павлов — беше със скафандър и приличаше на робот.

— Е, какво? — попита Павлов. Той нямаше нищо против своя другар, но го дразнеше навика му да мълчи, когато от него очакват информация.

— Нищо ново — отговори Сибирин. — Пак не можах да установя връзка.

Павлов си замълча. Ракетобусът „Сокол“ снабдяваше планетните отряди на експедицията с всичко необходимо. Ако той се появеше със закъснение на някоя от централните планети, където хората ходят по шорти и пият вода от извори, нямаше нищо страшно. Но групата на Бета се намира тъй да се каже в привилегировано положение.

— Говорих с Базата — каза Сибирин. И пак замълча.

— И какво?

— Нищо — каза Сибирин. — Вершинин е стартирал от Алфа според графика. Полетът протичал нормално. А после връзката се прекъснала.

— И толкоз?

— Ракетобусът изчезнал вече нейде из нашия район — каза Сибирин. — Радарите от Базата претърсили цялото околно пространство, но безрезултатно. Пък и какво ли могат да видят от такова разстояние?

— И там предполагат, че „Сокол“... — започна Павлов.

— Не — каза Сибирин. — Може да е повреда в двигателя им.

— Но тогава защо няма връзка?

— „Сокол“ е фотонен кораб — обясни Сибирин. — Отражателят и антената му са свързани.

— Ясно — каза Павлов. — Но почакай. Ако „Сокол“ се намира в нашия район и ако им се е повредил двигателят, те можеха да се доберат до нас с модула.

— Безспорно — каза Сибирин. — Вершинин обаче го оставил на Алфа. Орбилетът им е на профилактика и програмата за изследване на екзосферата пропада.

— Бива си го Вершинин — каза Павлов. После помълча. — А друго какво съобщиха?

— Посъветваха ни да преминем на режим на икономии — каза Сибирина. — Изпратили са безпилотна товарна ракета, най-бързата. Ще пристигне след две седмици.

— А не можем ли да излетим да я посрещнем?

Всяка планетна група имаше на свое разположение малък четириместен орбилет, предназначен за изследване на горните слоеве на атмосферата. Понякога го използваха да посрещнат ракетобуса „Сокол“ на ниска орбита. Обикновено това ставаше, когато сменяха състава на групата или в случаите, когато модулът на „Сокол“, с който се извършва кацането, по някакви причини не функционира. Например, когато Вершинин го оставяше на Алфа.

— С нашия бавноход ли? — попита Сибирина. — А какво ще можем да направим с него? Най-много да се доберем до Бетън.

— Лошо — каза Павлов. — Две седмици няма да издържим.

— Излишно е да говорим за това — каза Сибирина. — Каквото има да става, ще става. Току-виж влезли сме в историята. През най-черния вход.

Замълчаха. „Странно, толкова трудно е да повярваш, че след седмица няма да те има — помисли си Павлов. — Всички думи са произнесени, всичко е ясно, но не можеш да го възприемеш като неизбежна реалност. Човекът е велик логик, а в подобни обстоятелства логиката отива на втори план, отстъпвайки място на надеждата. И може би така е по-добре. Сега ще идем да подготвяме материалите за онези, които ще дойдат след нас, да оформяваме отчетите, да излагаме на лист последните си мисли, да пишем прощални писма и изобщо да правим всичко, каквото се полага. Но да повярваме в края си — няма да повярваме, докато не се свърши кислородът.“

— Струва ми се, че един от нас вече е попаднал в историята — каза Сибирина.

Павлов се обърна към него. Сибирина стоеше отметнал глава и гледаше с бинокъла върха на Картинната галерия. Под корниза тушовката беше завършила около една трета от поредния си шедьовър. Но да се различи нещо от такова разстояние, разбира се, беше невъзможно.

— Погледни сам. — Сибирина му подаде бинокъла.

На скалата като на снимка беше изобразена грамада камъни — всички с изключение на един безформени. Само този камък имаше правилни полузакръглени очертания и представляваше горната част на главата на човек със скафандър. Изпод щита на шлема блестяха нечии очи. Още не беше дошъл ред на носа. От време на време в зрителното поле попадаха косматите паякови крака на тушовката или гръбното ѝ око, наподобяващо обектив на фотокамера. Тушовката влизаше в работния си ритъм.

— Тогава това съм аз — каза Павлов. — Тушовката започна рисунката, когато ти още не беше дошъл.

— Има ли значение кой е?

— Механизмите на възприятие у всички живи същества са различни — обясни Павлов. — За човека действителността е филм, цветен, обемен и тъй нататък. За тушовката това са навярно редица бавно проявяващи се и бавно сменящи се фотоплаки. По време на работа записът не може нито да се промени, нито да се заличи от паметта ѝ.

Сибирин кимна.

— Ясно.

— Учудва ме друго — каза Павлов. — Досега тя не е изобразявала хора. Откъде накъде изведнъж ѝ е хрумнало такова нещо?

— Никога не е късно да се започне — каза Сибирин. — И не е нужно да приписваме на животните човешки мотиви на поведение. „Нещо“ може да хрумне само на човека.

— Благодаря за обяснението — усмихна се Павлов. — По-добре да се прибираме. Трябва да сложим всичко в ред, да се чака е безсмислено. По-късно ще дойда да направя снимки.

Известно време вървяха през гората мълчаливо, като внимаваха клоните на бодливите растения да не повредят защитната тъкан на скафандрите им. После Сибирин изведнъж се засмя.

— Какво ти става? — попита Павлов.

— Спомних си теорията на Прат за рисунките на тушовката.

По гърба на Павлов преминаха студени тръпки.

— Имаш късмет, ако е несъстоятелна — добави Сибирин.

Когато преди един век хората на Прат кацнали в системата на Лега и за пръв път видели скалните рисунки на Бета, загубили много

време и сили, за да търсят разумните обитатели на планетата. Едва по-късно разбрали, че автор на рисунките е най-обикновено според земните понятия насекомо, а самите рисунки са просто капан за другите представители на фауната. На скалите тушовката обикновено изобразява дребни животинки, предимно летящи, и това дало основание на Прат да предположи, че тя рисува именно онова животно, което е решила да хване в мрежата си. Че набелязаната жертва, като види отдалече увеличеното си изображение, го приема за същество от своя вид, иска да се запознае с него по-отблизо и завършва жизнения си път в стомаха на хищника.

— Несъстоятелна не е точната дума — отговори Павлов, въпреки че му беше неприятно. — Макар често да се случва и така. Прат е смятал, че рисунките на тушовката действуват хипнотично върху обитателите на Бета, че притежават магическа притегателна сила. А това вече е твърде съмнително.

— Доколкото разбирам никой не е доказал и обратното — спокойно каза Сибирин.

„Мистика — помисли си Павлов. — Човек е устроен странно. Дори на прага на неизбежната смърт, той се страхува от всяка ирационалщина. Всички са суеверни. Глупаво.“

— И да искам не мога да се изкача на Картинната галерия — каза той. — Така че това са празни приказки.

— Светът е пълен с тайни — приключи Сибирин. — Но ние не умеем да ги използваме рационално. Например тушовката. Определихме химическата формула на смолата ѝ и произведохме най-висококачественото лепило в целия свят. Нямахме ли да е по-добре да бяхме я приспособили като своеобразен жив фотоапарат? Нали рисунките ѝ са извънредно точни.

— Така е, но не можеш да я накараш да рисува онова, което искаш — каза Павлов. — А понякога тя изобразява неща, които изобщо не съществуват. Като че ли има известна склонност към абстракцията.

— Не съм чел такова нещо.

— Не е и имало как да го прочетеш — каза Павлов. — Сега ще ти покажа няколко снимки.

— Значи мога да те поздравя? — каза Сибирин. — Ти определено гледаш да влезеш в историята.

Вече бяха близо до сградата на станцията, издигната сред гората на тясна камениста площадка. Станцията беше стандартна — за двама, въпреки че при необходимост можеше да побере и десет души. Почакаха в преддверието, докато се изравни налягането. После, когато вратата се отвори, свалиха скафандрите си и влязоха вътре под купола.

— Показвай какво си открил — подсети го Сибирин.

— Ей сега.

Куполът на станцията беше абсолютно прозрачен. Само източният му край беше плътно закрит с филтър, който предпазваше незащитените със скафандър очи от яркото сияние на Лега. Точно над главите им плуваше тесният сърп на далечния Бетън.

Павлов извади фотоалбума от чекмеджето на масата и го отвори на нужната страница.

— Полюбувай се.

От идеално изпълнената черно-бяла снимка ги гледаше някакво чудовище. Безформено, аморфно, безгръбначно, то протягаше тромавите си пипала и се катереше по необикновено гладки лъчисти скали с кристална структура, които блестяха с огледалните си плоскости.

— Срещал ли си на Бета нещо подобно?

— Не. Но я почакай. Една от групите преди нас се е занимавала тук с микробиология. В отчета им има снимки, които много приличат на тази — Сибирин се засмя. — Но тушовката няма микроскоп. Така че ти, изглежда, наистина си направил откритие.

Павлов бавно затвори албума и го сложи на мястото му. После се изправи.

— Тези рисунки съм ги описал — каза той. — Няма защо повече да стоя тук. Май ще е по-добре да ида да направя нови. Нали и те ще трябва да се опишат.

Сибирин внимателно го погледна:

— Знаеш ли какво? И двамата прекрасно разбираме, че това, което говорим, е глупост. Че ти не можеш да се изкачиш на Картинната галерия, че рисунките на тушовката нямат хипнотично въздействие върху човешкия организъм и така нататък. Но ще бъда по-спокоен, ако поседиш тук. Аз ще ида да направя снимките.

— Но няма за какво да стоя тук.

— Залови се с нещо — каза Сибирин. — Виж какво ще чуеш от радиостанцията.

Той отиде в преддверието. Павлов наблюдаваше по контролното табло как излиза навън. После се обърна към радиостанцията и натисна клавиша с надпис „Местни линии“.

— Тук станция Бета — каза той. — Станция Бета вика ракетобуса „Сокол“...

Произнесе фразата няколко пъти, като разместваше думите, изчака определените пет минути, отново повтори серията сигнали, пак почака пет минути и още толкова за всеки случай. После натисна клавиша с надпис „Център“.

С Базата, която се намираще от Бета на един милиард километри, не можеше да има двустранна връзка в обикновения смисъл, защото забавянето на радиовълните беше повече от час. Затова връзката се поддържаше на принципа „диалог на глухите“. Базата постоянно предаваше събрани в едно цяло съобщения за отдалечените планетни групи и това наподобяваше обикновено предаване на последните новини. Ако радистите на Базата трябваше да отговорят на някой доклад, те включваха отговора в следващия бюлетин. В други случаи съдържанието на програмата не се променяше.

Когато включи радиостанцията, Павлов улови предаването някъде по средата, изслуша го до края, а после отначалото до там, където се беше включил. Не чу нищо по-ново от онова, което му предаде Сибирин. Тогава изключи радиостанцията, защото вратата на преддверието се отвори.

— Можеш да ме поздравиш — каза Сибирин, след като се освободи от скафандъра. — И мен ме е изобразила. Ето виж.

Павлов взе снимката. Картината беше нарисувана старателно, с всички подробности. На камениста площадка сред валчести камъни стоеше прав човек със скафандър. До него седеше още един. И двамата гледаха нагоре, сякаш очакваха, че от обектива на невидимия за тях фотоапарат ей сега ще излети птичката.

— Странно — каза Павлов.

— Ракурса ли имаш пред вид? — попита Сибирин. — Но тя така ни и гледаше — от горе надолу. Мен лично най-много ме радва, че сега и аз май влязох в историята.

— Странно — повтори Павлов, като продължаваше да гледа снимката. — Не си спомням ти да си седял.

— Наистина не съм сядал — каза Сибирин. — Нямам такъв навик. Ти си седналият. А пък ето аз стоя прав.

— Аз ли? — каза Павлов. — И аз нямам такъв навик. Освен това не виждаш ли, че лицето не прилича на моето?

— Зад скафандрите не се вижда добре — каза Сибирин. — Но още по-малко прилича на моето.

— Така е — объркано каза Павлов.

Гледаше снимката. Онзи, който стоеше прав, не беше той. А седналият не беше Сибирин. И двамата нямат навика да седат на камъните под Картинната галерия. Това бяха други хора.

Тушовката изобразява действителността — когато наистина е действителност — абсолютно точно. Никога не греши.

Но вече четири седмици други хора не са се вестявали на планетата. Нито на Бета, нито в околностите ѝ.

— Чуй какво — каза Павлов. — Имаш ли снимка на Вершинин?

— Имам някъде. Защо ти е потрѣбвало?

— Дай я тук — каза Павлов.

Той гледаше репродукцията на скалната рисунка и си мислеше: „Колко малко знаем за животните! Дори за онези, с които се сблъскваме всеки ден. Какво знаем за техните сетивни органи? Сибирин каза, че тушовката нямала микроскоп. Ами ако на нея изобщо не ѝ е нужен микроскоп? Ако тя може да вижда микроорганизмите тъй ясно, както ние виждаме себеподобните си?“

— Ето ти го Вершинин — каза Сибирин. — А ето и щурмана му Серов. Взел съм снимката му за всеки случай.

Павлов гледаше снимките. Чуваше дишането на Сибирин, който надничаше над рамото му. Грешка не можеше да има.

— Да — каза Сибирин след кратко мълчание. — Именно такава рационално използване имах пред вид. Но... Естествено, че отгоре тя вижда по-добре. Че може да ги види от там, ако те са се приземили зад скалите. Но тогава защо не чухме грохота от кацането им?...

Павлов не отговори веднага. „Така сме устроени — мислеше си той. — Без да искаме приписваме на животните човешки мотиви на поведение, нашите мисли и нашите чувства. И дори това, че някои змии реагират на хилядни части от градуса, а птиците се ориентират

по магнитното поле, не може да ни научи на нищо. Съдим за животните от позициите на антропоцентризма. И твърде често грешим.“

— Върви да приготвиш орбилета — каза той. — А аз ще изпратя радиограма до Базата. Отлитаме на Бетън.

Погледна нагоре. В синьото прозрачно небе плуваше тънкият сърп на спътника, огромна каменна пустиня, възприемана от човешкото око като малко бледо облаче с ясни очертания.

* * *

На рисунката, която блестеше от прясната смола и приличаше на черно-бяла снимка, снета в необикновен — гледана отгоре — ракурс, четиримата стояха прегърнати на каменен сипей до осакатения космолет с вдигнати глави и очи, устремени към зенита.

Тушовката постави последната леплива точка, пропълзя под горния корниз на Картинната галерия и зачака летящите животни, които беше така добре изобразила, да дойдат на гости при своите отражения.

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
11/1972 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.